

Е-портфоліо: суть, функції, перспективи використання в навчанні і на ринку праці

Петренко Л.М.

Інститут професійно-технічної освіти НАПН України

Визначено актуальність використання е-портфоліо в умовах проінноваційної освіти, виокремлено сучасні вимоги до формування робітника та розвитку керівного персоналу і педагогів системи професійно-технічної освіти. Визначено суть і функції е-портфоліо керівників і методистів: накопичувальна, модельна, стимулююча, діагностична, мотиваційна; змістова; розвивальна; рейтингова, проектувальна; презентаційна. Висвітлено досвід його використання в зарубіжних країнах. Вперше проілюстровано можливості е-портфоліо як технології формування інформаційно-аналітичної компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів, Розкрито перспективи його використання як Я-презентації особистості на ринку праці та надано рекомендації .

Для нового соціального замовлення у сфері освіти ключовим є поняття «інноваційне суспільство». Ще в 2005 році керівники ведучих країн світу (G 8) взяли на себе довготривалі зобов'язання для забезпечення соціально-економічного розквіту в ХХІ ст. «сприяти формуванню глобального інноваційного суспільства шляхом розвитку та інтеграції всіх трьох елементів «трикутника знань» (освіта, дослідження, інновації); великомасштабного інвестування в людські ресурси; розгортання наукових досліджень і посилення професіоналізму; підтримки модернізації систем освіти для того, щоб вони більш повною мірою відповідали потребам глобальної економіки, заснованої на знаннях» [6].

Створення освітньої системи, яка в наукових працях позначена як проінноваційна освіта, має за мету «підготувати до самостійного плавання людину в постіндустріальному світі» [4, с. 23]. Безумовно, така особистість має відрізнятися високим рівнем самоуправління, самовиховання, саморегуляції та самоконтролю, які на сучасному етапі реалізуються лише незначною мірою. Зауважимо, що цьому слід навчатися упродовж усього

професійного життя. Головними психологічними якостями такого робітника Ю. Москвич називає життєстійкість і працездатність; спроможність жити в умовах, які швидко

змінюються, й уміння створювати корисне нове; здатність до самоосвіти.

Отже, сучасна реальність потребує інноваційного мислення, високої інноваційної культури – мобільності сприйняття «простору і часу» самого життя суспільства, що й визначає певною мірою прикладний аспект технологій розвитку професіоналізму керівників і педагогів ПТНЗ. У країнах з розвинутою економікою (США, Фінляндія, республіка Корея тощо), які суттєво змінили систему шкільної та професійної освіти в останнє десятиліття, враховуються прогнози і рекомендації відомого футуролога Е. Тоффлера, який у свій час попереджав: «Щоб запобігти удару об майбутнє, ми маємо створити постіндустріальну систему освіти. І щоб зробити це, ми повинні шукати цілі і методи в майбутньому, а не в минулому» [10].

Безумовно, «перехід із однієї системи координат освіти і виховання в іншу природно, і не може бути простим. Він сам по собі є інновацією, для реалізації якої потрібен величезний творчий потенціал, значні фінансові ресурси і тривалий час для розуміння, прийняття і підготовки до цілеспрямованої діяльності великої кількості людей» [4, с. 24]. Але, наголошує Ю. Москвич, для того, «щоб «інтелектуальна революція» не поглинула своїх дітей, вона повинна насамперед змінити своїх творців і зодчих – представників освітнього суспільства і людей, які приймають в ньому рішення» [4, с. 25]. І, хоча це нелегке завдання, проте розпочата модернізація вітчизняної системи освіти. Очевидно, що її ефективність багато в чому залежить від уміння мислити на випередження, особливо керівників усіх ланок управління. Мислити по-новому фахівцеві, сформованому в іншому (радянському) суспільстві з другим соціально-економічним устроєм надзвичайно складна справа. Така необхідність є одним із чинників, який впливає на визначення прикладного аспекту технологій розвитку професіоналізму керівників і педагогів ПТНЗ.

У пошуках адекватних і привабливих для керівного персоналу та педагогічного загалу системи ПТО форм навчання упродовж усього життя ми звернулися до зарубіжного досвіду навчання дорослих, підготовки студентства до самостійного життя, реагування на виклики ринку праці. Такою формою, на наш погляд, можна розглядати електронний портфоліо (е-портфоліо), на що вказують результати вивчення його змісту і структури, їх критичний аналіз [3; 7; 9; 11; 1].

Вітчизняними та зарубіжними дослідниками е-портфоліо розглядається як: технологія навчання; інструмент формування професійних якостей; один з варіантів вербальної оцінки компетенцій, портфель досягнень; засіб підвищення якості освіти та індивідуального прогресу педагога; технологія моніторингу та оцінювання навчальних досягнень, частина процесу навчання, а не його результат. Сьогодні вже накопичено і описаний досвід використання е-портфоліо в навчанні школярів, учнів професійно-технічних навчальних закладів, студентів коледжів, університетів, в атестації педагогів загальноосвітніх шкіл.

Під е-портфоліо керівника ПТНЗ слід розуміти набір матеріалів в електронному варіанті з динамічною інформацією, що демонструє їх інформаційно-аналітичні, теоретичні та технологічні знання, вміння, навички і здатність вирішувати завдання інформаційно-аналітичної діяльності в системі управління навчальним закладом, його окремими структурними підрозділами, вибирати стратегію і тактику управлінської поведінки для оцінювання рівня його професіоналізму [8]. Нині е-портфоліо широко впроваджується у ПТНЗ Дніпропетровській області як форма аутентичного оцінювання особистісних досягнень і освітніх результатів методиста в різних видах методичної діяльності за певний період часу.

У країнах з розвинутою економікою розгорнулася активна робота по створенню інфраструктури, необхідної для формування та використання громадянами е-портфоліо для власного розвитку. Вважається, що синергія е-портфоліо «дозволить створити єдиний освітній електронний простір» – віртуальне співтовариство (virtual community, online community, online group), користуватися яким зможуть всі без винятку громадяни, не дивлячись на вік [2]. Одночасно спостерігається його трансформація: в науковій літературі з'явився опис таких технологій, як онлайн- і web-портфоліо. Але для їх використання необхідний більш високий рівень володіння ІКТ.

Нині використання е-портфоліо дають змогу розширити перелік його функцій: (накопичувальна; модельна; стимулююча) діагностичною – фіксує зміни в зростанні професійної майстерності за певний проміжок часу; мотиваційною – заохочує до ефективної роботи; змістовою – розкриває весь спектр виконуваних робіт; розвивальною – забезпечує безперервність процесу зростання; рейтинговою – демонструє діапазон професійних компетентностей,

проектувальну – відображає здатність особистості визначати мету, шлях її досягнення та отриманий результат (продукт) власника; презентаційну – ілюструє досягнення та портрет особистості.

Е-портфоліо випускники ПТНЗ можуть використовуватися замість резюме, реалізуючи його презентаційну функцію. Адже частиною портфоліо може стати відео з процесом виконання якоїсь певної дії, яка виконувалася в реалізації дипломного проекту (наприклад, оформлення вітражу), готової продукції (меблі, одяг, художні вироби з металу тощо) або презентації доповіді і таке інше. Конструювання е-портфоліо, подача матеріалу в ньому, оформлення, використання супроводу (музичного, текстового) може багато розповісти про власника. Крім того, е-портфоліо можна розмістити в соціальних мережах, які часто відвідують роботодавці, представники рекрутингових компаній (наприклад, LinkedIn). Якщо з перших кроків своєї професійної діяльності формувати е-портфоліо, то з його змісту завжди можна буде отримати уявлення про рівень професійної підготовки фахівця, набір тих компетентностей і компетенцій, якими він володіє, спроектувати власну траєкторію подальшого вдосконалення, що цілком відповідає вимогам часу, програмі стратегічного розвитку «Європа–2020».

Література

1. Arter J.A., Spandel V., Culham R. Portfolios for assessment and instruction Educational Resources Information Center (ERIC) EDO-CG-95-10 Digest, Washington, D. C., 1995.
2. [Electronic resource]. URL: <http://www.europortfolio.org/>
3. Ивлева Т. Н. Электронный портфолио как инструмент формирования управленческих качеств студентов // Мир науки, культуры, образования. – № 5 (36). – 2012. – С. 142–144
4. Москвич Ю. Н. Человек новой реальности как ответ на вызовы времени (часть вторая) / Ю. Н. Москвич // Профессиональное образование в современном мире. – 2012. – № 1 (4). – С. 21–36.
5. Никифорова М. В. Электронный портфолио как средство формирования информационно-коммуникационной компетентности будущих педагогов // Вестник Московского государственного университета. – № 3. – 2010. – С. 57–60.
6. Образование для инновационных обществ в XXI веке. Заявление руководителей восьми ведущих стран мира, принятое на

саммите G 8. – СПб., 16 июля 2006 г: [Электронный ресурс]. – URL: <http://www.G8.ru>. – Название с экрана.

7. Переверзев В. Ю., Синельников С. А. Электронное портфолио студента как инновационное оценочное средство // Среднее профессиональное образование. – № 1. – 2008. – С. 71–73.

8. Петренко Л. М. Использование э-портфолио в развитии информационно-аналитической компетентности руководителя учебного заведения / Л. М. Петренко // Педагогическое образование в России. – 2013. – № 3. – С. 104–107.

9. Рахманкулов Р. Р. Электронный портфолио педагога как средство повышения качества образования // Психолого-педагогический журнал Гаудемаус. – № 2 (20). – 2012. – С. 76–77.

10. Тоффлер Э. Шок будущего / Э. Тоффлер; пер. с англ. – М.: АСТ, 2002. – 557 с.

11. Шкерина Л. В., Литвинцева М. В. Электронный портфолио как средство фиксации образовательных результатов студента и технология оценивания его компетенций // Вестник Красноярского государственного педагогического университета им. В. П. Астафьева. – № 2. – 2011. – С. 123 – 127.